

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

30 päivänä tammikuuta 2020*

Ennakkoratkaisupyyntö – Julkisia tavarahankintoja, rakennusurakoita tai palveluhankintoja koskevien sopimusten tekeminen – Direktiivi 2014/24/EU – 18 artiklan 2 kohta – 57 artiklan 4 kohta – Vapaaehtoiset poissulkemisperusteet – Talouden toimijan tarjouksessa mainittua alihankkijaa koskeva poissulkemisperuste – Alihankkija on rikkonut ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita – Kansallinen säännöstö, jonka mukaan talouden toimija suljetaan automaattisesti pois hankintamenettelystä tällaisen rikkomisen johdosta

Asiassa C-395/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazion alueellinen hallintotuomioistuin, Italia) on esittänyt 21.2.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.6.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Tim SpA – Direzione e coordinamento Vivendi SA

vastaa

Consip SpA ja

Ministero dell’Economia e delle Finanze,

E-VIA SpA:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev sekä tuomarit P.G. Xuereb, T. von Danwitz, C. Vajda (esittelevä tuomari) ja A. Kumin,

julkisasiamies: M. Campos Sánchez-Bordona,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Schiano,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.5.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Tim SpA – Direzione e coordinamento Vivendi SA, edustajinaan F. Cardarelli, F. Lattanzi ja F. S. Cantella, avvocati,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

- Consip SpA, edustajinaan F. Sciaudone ja F. Iacovone, avvocati,
 - Itävallan hallitus, asiamiehinään J. Schmoll, M. Fruhmann ja G. Hesse,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään G. Gattinara, P. Ondrůšek ja L. Haasbeek,
- kuultuaan julkisasiamiehen 11.7.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta 26.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/24/EU (EUVL 2014, L 94, s. 65) 57 artiklan 4 kohdan ja 71 artiklan 6 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Tim SpA – Direzione e coordinamento Vivendi SA (jäljempänä Tim) ja toisaalta Consip SpA ja Ministero dell'Economia e delle Finanze (talous- ja valtiovarainministeriö, Italia) ja jossa on kyse Timin sulkemisesta pois Consipin käynnistämästä avoimesta tarjouspyyntömenettelystä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2014/24 johdanto-osan 40, 101 ja 102 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
”(40) Ympäristö-, sosiaali- ja työlainsäädännön säännösten noudattamista olisi valvottava hankintamenettelyn eri vaiheissa, kun sovelletaan osallistujien valitsemista ja hankintasopimusten tekemistä koskevia yleisperiaatteita, menettelystä pois sulkemisen perusteita ja poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia koskevia säännöksiä. – –
– –
(101) Hankintaviranomaisille olisi lisäksi annettava mahdollisuus sulkea pois talouden toimijat, jotka ovat osoittautuneet epäluotettaviksi esimerkiksi siksi, että [ne] ovat rikkoneet ympäristövelvoitteita tai sosiaalisia velvoitteita, mukaan lukien sääntöjä esteettömyydestä vammaisille henkilöille, tai [ne] ovat tehneet muunlaisia ammatin harjoittamiseen liittyviä vakavia virheitä, kuten rikkoneet kilpailusääntöjä tai teollis- ja tekijänoikeuksia. – –

Hankintaviranomaisten olisi vapaaehtoisia poissulkemisperusteita soveltaessaan kiinnitettävä erityistä huomiota suhteellisuusperiaatteeeseen. Talouden toimija olisi vain poikkeuksellisissa olosuhteissa suljettava pois menettelystä vähäisten sääntöjenvastaisuuksien vuoksi. Toistuvat vähäisetkin sääntöjenvastaisuudet voivat kuitenkin kyseenalaistaa talouden toimijan luotettavuuden, ja tämän poissulkeminen voisi olla perusteltua.

- (102) Talouden toimijoille olisi kuitenkin annettava mahdollisuus toteuttaa säännösten noudattamiseksi toimenpiteitä, joilla on tarkoitus korjata rikosten tai virheiden seuraukset ja näin estää tehokkaasti asiattoman toiminnan toistuminen. Tällaiset toimenpiteet saattavat olla erityisesti henkilöstöä ja organisaatiota koskevia toimenpiteitä, kuten kaikkien yhteyksien

katkaiseminen henkilöihin tai organisaatioihin, jotka ovat osallistuneet asiattomaan toimintaan, asianmukaiset henkilöstön uudelleenorganisointitoimet, raportointi- ja valvontajärjestelmien käyttöönotto, sisäisen tarkastusrakenteen perustaminen valvomaan säännösten noudattamista sekä sisäisten vastuu- ja korvaussääntöjen antaminen. Talouden toimijaa ei saisi enää sulkea pois yksinomaan edellä mainituin perustein, jos tällaisilla toimenpiteillä saadaan riittävät takeet. Talouden toimijoilla olisi oltava mahdollisuus pyytää säännösten noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelua, jotta kyseiset toimijat saisivat mahdollisuuden osallistua hankintamenettelyyn. Jäsenvaltioiden olisi kuitenkin saatava määritellä tällaisissa tapauksissa sovellettavat täsmälliset menettelyt ja sisältöä koskevat edellytykset. Niiden olisi erityisesti voitava päättää, antavatko ne yksittäisten hankintaviranomaisten tehdä asianmukaiset arvioinnit vai antavatko ne tämän tehtävän muille keskustason tai muiden kuin keskustason viranomaisille.”

- 4 Tämän direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 10–12 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

--

- 10) ’talouden toimijalla’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä tai julkista yksikköä tai tällaisten henkilöiden ja/tai yksiköiden ryhmää, yritysten mahdolliset tilapäiset yhteenliittymät mukaan lukien, joka tarjoaa markkinoilla rakennustöiden ja/tai -urakoiden toteuttamista, tavaroiden toimittamista tai palvelujen suorittamista;
- 11) ’tarjoajalla’ talouden toimijaa, joka on jättänyt tarjouksen;
- 12) ’ehdokkaalla’ talouden toimijaa, joka on pyytänyt kutsua saada osallistua tai joka on kutsuttu osallistumaan rajoitettuun menettelyyn, tarjousperusteiseen neuvottelumenettelyyn, neuvottelumenettelyyn, josta ei julkaista ilmoitusta ennen menettelyn aloittamista, kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn tai innovaatiokumppanuuteen.”
- 5 Mainitun direktiivin 18 artiklassa, jonka otsikko on ”Hankintaperiaatteet” ja joka on ensimmäinen säännös saman direktiivin II luvussa, jonka otsikko on ”Yleiset säännöt”, säädetään seuraavaa:

”1. Hankintaviranomaisten on kohdeltava talouden toimijoita yhdenvertaisesti ja syrjimättä sekä noudatettava avointa ja oikeasuhteista toimintatapaa.

Hankintaa suunniteltaessa ei saa pyrkiä sen jättämiseen tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle tai kilpailun keinotekoiseen kaventamiseen. Kilpailun katsotaan olevan keinotekoisesti kavennettua, jos hankinta suunnitellaan aikomuksena suosia aiheettomasti tiettyjä talouden toimijoita tai saattaa tietyt talouden toimijat epäedulliseen asemaan.

2. Jäsenvaltioiden on toteutettava aiheellisia toimenpiteitä varmistaakseen, että talouden toimijat noudattavat hankintasopimuksia toteuttaessaan sovellettavia ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita, jotka on vahvistettu unionin oikeudessa, kansallisessa lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai liitteessä X luetelluissa kansainvälisissä ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisissa säännöksissä.”

6 Saman direktiivin 56 artiklan 1 kohdan b alakohdan sanamuoto on seuraava:

”Hankintasopimukset on tehtävä 67–69 artiklan mukaisesti vahvistetuin perustein, edellyttäen että hankintaviranomainen on tarkistanut 59–61 artiklan mukaisesti, että kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

--

b) tarjouksen on esittänyt tarjoaja, jota ei ole suljettu pois menettelystä 57 artiklan mukaisesti --”

7 Direktiivin 2014/24 57 artiklan, jonka otsikko on ”Poissulkemisperusteet”, 4–7 kohdassa säädetään seuraavaa:

”4. Hankintaviranomaiset voivat sulkea talouden toimijan pois hankintamenettelystä tai jäsenvaltiot voivat vaatia sen poissulkemista jossakin seuraavista tilanteista:

a) hankintaviranomainen voi asianmukaisesti osoittaa 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sovellettavien velvoitteiden rikkomisen;

--

5. --

Missä tahansa menettelyn vaiheessa hankintaviranomaiset voivat sulkea siitä pois talouden toimijan tai jäsenvaltiot voivat vaatia sen poissulkemista, jos käy ilmi, että talouden toimija on joko ennen menettelyä tai sen aikana toteuttamiensa tai toteuttamatta jättämiensä toimien johdosta jossakin 4 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa.

6. Talouden toimija, joka on jossakin 1 ja 4 kohdassa tarkoitetuista tilanteista, voi esittää näyttöä, jonka perusteella talouden toimijan toteuttamat toimenpiteet ovat riittäviä osoittamaan sen luotettavuuden siitä huolimatta, että asianmukainen poissulkemisperuste on olemassa. Jos näyttö katsotaan riittäväksi, asianomaista talouden toimijaa ei saa sulkea pois hankintamenettelystä.

--

Talouden toimijoiden toteuttamat toimenpiteet on arvioitava ottaen huomioon rangaistavan teon tai rikkomuksen vakavuus ja niihin liittyvät erityiset olosuhteet. --

--

7. Jäsenvaltioiden on vahvistettava lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten nojalla ja unionin oikeus huomioon ottaen edellytykset, joiden mukaan tätä artiklaa sovelletaan. --”

8 Tämän direktiivin 71 artiklan 6 kohdan b alakohdan sanamuoto on seuraava:

”Edellä 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen velvoitteiden rikkomisen välttämiseksi voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavanlaisia aiheellisia toimenpiteitä:

--

b) Hankintaviranomaiset voivat 59, 60 ja 61 artiklan mukaisesti tarkistaa tai jäsenvaltiot voivat vaatia niitä tarkistamaan, onko olemassa perusteita alihankkijoiden poissulkemiseksi 57 artiklan nojalla. Tällaisissa tapauksissa hankintaviranomaisen on vaadittava, että talouden toimija korvaa alihankkijan, jonka osalta tarkistuksessa on todettu pakollisia poissulkemisperusteita.

Hankintaviranomainen voi vaatia tai jäsenvaltio voi vaatia sitä vaatimaan, että talouden toimija korvaa alihankkijan, jonka osalta tarkistuksessa on todettu muita kuin pakollisia poissulkemisperusteita.”

Italian oikeus

- 9 Vammaisten henkilöiden työskentelyoikeutta koskevista oikeussäännöistä 12.3.1999 annetun lain nro 68 (legge n. 68 – Norme per il diritto al lavoro dei disabili; GURI nro 68, Supplemento ordinario, 23.3.1999) 17 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Sekä julkisten että yksityisten yritysten, jotka osallistuvat julkisia hankintoja koskeviin tarjouspyyntömenettelyihin tai ovat sopimus- tai konsessiosuhteessa viranomaisiin, on esitettävä hankintamenettelystä poissulkemisen uhalla viranomaisille etukäteen laillisen edustajansa lausunto siitä, että ne noudattavat vammaisten henkilöiden työskentelyoikeutta koskevia oikeussääntöjä.”

- 10 Julkisia hankintoja koskevasta koodeksista 18.4.2016 annetun asetuksen nro 50 (decreto legislativo n. 50 – Codice dei contratti pubblici; GURI nro 91, Supplemento ordinario, 19.4.2016; jäljempänä julkisia hankintoja koskeva koodeksi) 80 §:n 5 momentin i kohdassa säädetään seuraavaa:

”Hankintaviranomaisten on suljettava pois hankintamenettelystä talouden toimija, joka on jossakin seuraavassa luetelluista tilanteista, ja tämä pätee myös alihankkijaan 105 §:n 6 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, kun

--

- i) talouden toimija ei esitä -- lain nro 68 17 §:ssä tarkoitettua todistusta tai ei itse vahvista kyseisen edellytyksen täyttymistä --”

- 11 Julkisia hankintoja koskevan koodeksin 105 §:n 6 ja 12 momentin sanamuoto on seuraava:

”6. Kolme alihankkijaa on ilmoitettava, jos rakennusurakka- tai palvelu- tai tavarahankintasopimusten arvo on vähintään 35 §:ssä säädettyjen kynnyсарvojen suuruinen eikä sopimusten täyttäminen edellytä tiettyä erikoistumista. Tästä velvollisuudesta on tällöin ilmoitettava hankintailmoituksessa. Hankintaviranomainen voi määrätä hankintailmoituksessa muista tapauksista, joissa kolme alihankkijaa on ilmoitettava myös silloin, kun sopimuksen arvo alittaa 35 §:ssä säädettyt kynnyсарvot.

--

12. Sopimuspuoleksi valitun on korvattava alihankkijat, joiden osalta erityisessä tarkastuksessa on osoittautunut, että 80 §:ssä säädetty poissulkemisperusteet täyttyvät.”

Pääasia, ennakkoratkaisukysymykset ja asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

- 12 Italian julkishallinnon yhteishankintayksikkönä toimiva Consip käynnisti 3.8.2016 Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistulla tarjouspyynnöllä avoimen hankintamenettelyn tehdäkseen hankintasopimuksen, joka koskee optisen viestintäjärjestelmän nimeltä Wavelength multiplexing (WDM) -järjestelmä hankkimista talous- ja valtiovarainministeriön useiden osastojen tietojenkäsittelykeskusten liittämiseksi toisiinsa.
- 13 Tim jätti tarjouksen, jossa mainittiin kolme alihankkijaa, joita se aikoi käyttää, mikäli se valittaisiin pääasiassa kyseessä olevan hankintasopimuksen sopimuspuoleksi, ja johon se liitti kunkin alihankkijan osalta yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan.

- 14 Hankintaviranomainen totesi hankintamenettelyn aikana, ettei yksi Timin tarjouksessaan mainitsemista alihankkijoista noudattanut vammaisten henkilöiden työskentelyoikeutta koskevia oikeussääntöjä. Consip sulki Timin tämän vuoksi pois hankintamenettelystä julkisia hankintoja koskevan koodeksin 80 §:n 5 momentin i kohdan mukaisesti.
- 15 Tim nosti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa kanteen, jossa se väittää hankintamenettelystä poissulkemisensa olevan perusteetonta ja kohtuutonta. Timin mukaan direktiivistä 2014/24 ilmenee, ettei toteamus alihankkijaan kohdistuvasta poissulkemisperusteesta voi johtaa kyseisen alihankkijan korvaamista ankaramman seuraamuksen määräämiseen. Tim lisää, että se olisi joka tapauksessa voinut käyttää pääasiassa kyseessä olevan hankintasopimuksen toteuttamisessa kahta muuta alihankkijaa, joiden osalta mitään poissulkemisperustetta ei ollut todettu, etenkin kun alihankinnan käyttäminen ei ollut välttämätöntä kyseisen hankintasopimuksen toteuttamiseksi, sillä Tim täytti kaikki tarvittavat edellytykset kyseisten palvelujen toteuttamiseksi yksin.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että Timin sulkeminen pois hankintamenettelystä on julkisia hankintoja koskevan koodeksin 80 §:n 5 momentin i kohdan mukaista, sillä alihankkijan korvaamista voidaan kyseisen koodeksin 105 §:n 12 momentin mukaan vaatia ainoastaan, jos kyseiseen alihankkijaan kohdistuva poissulkemisperuste todetaan hankintasopimuksen sopimuspuolen valinnan jälkeen.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleekin, onko julkisia hankintoja koskevan koodeksin 80 §:n 5 momentin i kohta yhteensopiva direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 ja 5 kohdan sekä 71 artiklan 6 kohdan b alakohdan kanssa, kun siinä säädetään, että silloin kun alihankkijan osalta on todettu poissulkemisperuste tarjouspyyntövaiheessa, hankintaviranomaisen on suljettava pois hankintamenettelystä tarjoaja, joka on ilmoittanut aikovansa käyttää kyseistä alihankkijaa.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii erityisesti sitä, voivatko direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 ja 5 kohdassa säädetty poissulkemisperusteet johtaa tarjoajan poissulkemiseen ainoastaan, jos ne koskevat tarjoajaa, vai onko tällainen poissulkeminen mahdollista myös silloin, kun nämä perusteet koskevat tarjoajan nimeämää alihankkijaa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii lisäksi selvittämään, onko direktiivin 2014/24 71 artiklan 6 kohta esteenä julkisia hankintoja koskevan koodeksin 80 §:n 5 momentissa säädetyn kaltaiselle tarjoajan automaattiselle poissulkemiselle, kun vaikuttaa siltä, että direktiivin kyseisessä säännöksessä säädetään ainoastaan alihankkijan korvaamisesta enimmäisseuraamuksena, joka voidaan määrätä tarjoajalle kyseisen alihankkijan osalta todetun poissulkemisperusteen seurauksena.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleekin toissijaisesti sitä, onko – mikäli unionin tuomioistuin katsoo direktiivin 2014/24 säännösten olevan esteenä julkisia hankintoja koskevan koodeksin 80 §:n 5 momentin kaltaiselle kansalliselle säännöstölle – tällainen säännöstö suhteellisuusperiaatteen mukainen, kun tarjoajan poissulkeminen on automaattista ilman poikkeuksia eikä hankintaviranomainen voi vaatia tarjoajaa korvaamaan alihankkijaa tai luopumaan sen käyttämisestä, ja näin on silloinkin, kun alihankinnan käyttäminen ei ole ehdottoman välttämätöntä hankintasopimuksen toteuttamiseksi.
- 20 Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazion alueellinen hallintotuomioistuin, Italia) on näin ollen päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Ovatko direktiivin [2014/24] 57 artikla ja 71 artiklan 6 kohta esteenä [julkisia hankintoja koskevan koodeksin] 80 §:n 5 momentin kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään tarjouksen tehneen talouden toimijan poissulkemisesta, jos tarjouskilpailuvaiheessa todetaan sellaista alihankkijaa koskeva poissulkemisperuste, joka kuuluu tarjouksen yhteydessä ilmoitettuun alihankkijakolmikkoon, sen sijaan että tarjoajaa vaadittaisiin korvaamaan nimetty alihankkija?

- 2) Jos unionin tuomioistuin katsoo, että tarjoajan poissulkemismahdollisuus on yksi jäsenvaltioille myönnettyistä mahdollisuuksista, kysytään toissijaisesti, onko SEU 5 artiklassa vahvistettu ja direktiivin [2014/24] johdanto-osan 101 perustelukappaleessa mainittu suhteellisuusperiaate, jota unionin tuomioistuin pitää unionin oikeuden yleisenä periaatteena, esteenä [julkisia hankintoja koskevan koodeksin] 80 §:n 5 momentin kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään, että jos nimettyä alihankkijaa koskeva poissulkemisperuste todetaan tarjouskilpailuvaiheessa, tarjouksen tehnyt talouden toimija suljetaan pois kaikissa tapauksissa ja myös silloin, kun mukana on muita alihankkijoita, joita ei ole suljettu pois ja jotka täyttävät alihankintana toteutettavien suoritussten toteuttamisen vaatimat edellytykset, tai kun tarjouksen tehnyt talouden toimija ilmoittaa luopuvansa alihankinnasta ja täyttää itse suoritussten toteuttamisen vaatimat edellytykset?”
- 21 Unionin tuomioistuin osoitti työjärjestyksensä 101 artiklan nojalla 27.2.2019 ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle selvennyspyynnön muun muassa siitä, oliko Timin ilmoitettava tarjouksessaan kolme alihankkijaa, ja jos näin oli, oliko sen käytettävä näitä kolmea alihankkijaa tai ainakin yhtä niistä, mikäli se valittaisiin pääasiassa kyseessä olevan hankintasopimuksen sopimuspuoleksi. Ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta pyydettiin myös ilmoittamaan, oliko Timin tarjouksensa laatimisen yhteydessä tarkistettava Italian säännösten nojalla, ettei alihankkijoihin, jotka se aikoi tarjouksessaan nimetä, kohdistunut direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa – joka on saatettu osaksi Italian oikeutta julkisia hankintoja koskevan koodeksin 80 §:n 5 momentin i kohdalla – tarkoitettua poissulkemisperustetta, ja oliko sillä tosiasiallista mahdollisuutta tällaiseen tarkistamiseen.
- 22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmensi unionin tuomioistuimen kirjaamoon 26.3.2019 saapuneessa vastauksessaan aluksi, että Timin oli ilmoitettava kolmen alihankkijan kiinteä lukumäärä ainoastaan, jos se halusi varata mahdollisuuden käyttää alihankintaa, mikäli se valittaisiin pääasiassa kyseessä olevan hankintasopimuksen sopimuspuoleksi. Se totesi tämän jälkeen, ettei Timillä ollut velvollisuutta käyttää tarjouksessaan mainitsemia kolmea alihankkijaa eikä edes yhtä niistä, mikäli se valittaisiin kyseisen hankintasopimuksen sopimuspuoleksi. Lopuksi kyseinen tuomioistuin totesi, ettei Timillä ollut Italian säännösten nojalla velvollisuutta tarkistaa, ettei alihankkijoihin, jotka se aikoi nimetä tarjouksessaan, kohdistunut direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettua poissulkemisperustetta, ja että tällainen tarkistus edellytti joka tapauksessa kyseessä olevien alihankkijoiden yhteistyötä.

Pyyntö asian käsittelyn suullisen vaiheen uudelleen aloittamisesta

- 23 Itävallan hallitus pyysi unionin tuomioistuimen kirjaamoon osoitetulla, 15.7.2019 päivätyllä kirjeellä, että asian käsittelyn suullinen vaihe aloitettaisiin uudelleen unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 83 artiklan nojalla. Kyseinen hallitus väitti tältä osin, ettei julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 52 kohta vastaa täysin sen kirjallisissa huomautuksissaan esittämän näkemyksen perusteluja.
- 24 Työjärjestyksen 83 artiklan mukaan unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa määrätä asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi uudelleen erityisesti, jos unionin tuomioistuin katsoo, ettei sillä ole riittävästi tietoa asiasta, tai jos asianosainen on suullisen vaiheen päättäneeksi julistamisen jälkeen vedonnut uuteen seikkaan, joka voi olennaisesti vaikuttaa unionin tuomioistuimen ratkaisuun, taikka jos asia on ratkaistava sellaisella perusteella, josta asianosaisella tai Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitettulla osapuolella ei ole ollut tilaisuutta lausua.
- 25 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuin katsoo julkisasiamiestä kuultuaan, että sillä on käytössään kaikki tarpeelliset tiedot ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin vastaamiseksi ja että esillä olevan asian tutkimisessa ei tarvitse ottaa huomioon sellaista uutta seikkaa, joka voi olennaisesti vaikuttaa sen ratkaisuun, tai perustetta, josta ei ole ollut tilaisuutta lausua unionin tuomioistuimessa.

- 26 Siltä osin kuin asian käsittelyn suullisen vaiheen uudelleen aloittamista koskeva pyyntö on ymmärrettävä siten, ettei unionin tuomioistuimella ole riittävästi tietoa Itävallan hallituksen näkemyksestä julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 52 kohdassa esittämien toteamusten vuoksi, on muistutettava yhtäältä, että Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksessä ei määrätä asianomaisten osapuolten mahdollisuudesta esittää huomautuksia vastaukseksi julkisasiamiehen ratkaisuehdotukseen (tuomio 22.11.2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-295/17, EU:C:2018:942, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 27 Toisaalta SEUT 252 artiklan toisen kohdan nojalla julkisasiamiehen tehtävänä on täysin puolueettomana ja riippumattomana esittää julkisessa istunnossa perustellut ratkaisuehdotukset asioissa, jotka Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön mukaan vaativat hänen myötävaikutustaan. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus tai sen perustelut eivät tältä osin sido unionin tuomioistuinta (tuomio 16.9.2015, Société des Produits Nestlé, C-215/14, EU:C:2015:604, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 28 Koska Itävallan hallituksen näkemys ilmenee selvästi sen esittämistä kirjallisista huomautuksista ja koska julkisasiamiehen ratkaisuehdotus ei sido unionin tuomioistuinta tämän näkemyksen esittelyn tai tulkinnan osalta, on täten katsottava, että unionin tuomioistuimella on riittävästi tietoa asiasta työjärjestyksen 83 artiklassa tarkoitettulla tavalla.
- 29 Pyyntö asian käsittelyn suullisen vaiheen aloittamisesta uudelleen on siis hylättävä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo kysymyksillään, jotka on käsiteltävä yhdessä, lähinnä, ovatko direktiivi 2014/24 ja suhteellisuusperiaate esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan hankintaviranomaisen on suljettava talouden toimija automaattisesti pois hankintamenettelystä, kun kyseisen direktiivin 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettu poissulkemisperuste on todettu jonkin tämän toimijan tarjouksessa mainitun alihankkijan osalta.
- 31 Direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdan mukaan hankintaviranomaiset voivat sulkea talouden toimijan pois hankintamenettelystä tai jäsenvaltiot voivat vaatia sen poissulkemista, jos hankintaviranomaiset voivat asianmukaisesti osoittaa kyseisen direktiivin 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sovellettavien veloitteiden rikkomisen.
- 32 Aluksi on todettava, että direktiivin 2014/24 2 artiklan 1 kohdan 10 alakohdan mukaan ”talouden toimijalla” tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä tai julkista yksikköä tai tällaisten henkilöiden ja/tai yksiköiden ryhmää, yritysten mahdolliset tilapäiset yhteenliittymät mukaan lukien, joka tarjoaa markkinoilla rakennustöiden ja/tai -urakoiden toteuttamista, tavaroiden toimittamista tai palvelujen suorittamista.
- 33 Direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa säädetyn kaltaisesta vapaaehtoisesta poissulkemisperusteesta on heti todettava, että kyseisen direktiivin 57 artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on unionin oikeus huomioon ottaen vahvistettava kyseisen artiklan ”soveltamisedellytykset”.
- 34 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että direktiivin 2014/24 57 artiklan 7 kohdan tavoitteena ei ole siinä mainittujen poissulkemisperusteiden yhtenäinen soveltaminen unionissa, koska jäsenvaltioilla on oikeus olla soveltamatta näitä poissulkemisperusteita tai sisällyttää ne kansalliseen säännöstöön tiukkuudella, joka voi vaihdella tapauskohtaisesti aina sen mukaan, minkälaisia oikeudellisia, taloudellisia taikka sosiaalisia syitä kansallisella tasolla pidetään tärkeinä. Jäsenvaltioilla

on siis tiettyä harkintavaltaa määritellesään direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdassa säädettyjen vapaaehtoisten poissulkemisperusteiden soveltamisedellytykset (ks. analogisesti tuomio 20.12.2017, *Impresa di Costruzioni Ing. E. Mantovani ja Guerrato*, C-178/16, EU:C:2017:1000, 31 ja 32 kohta).

- 35 Direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa säädetystä vapaaehtoisesta poissulkemisperusteesta on korostettava, että – kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 32 kohdassa – tämä peruste on kirjoitettu passiivissa mainitsematta kyseisen direktiivin 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen velvoitteiden rikkojaa. Näin ollen on todettava, ettei direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdan sanamuoto – myös luettaessa sitä kyseisen direktiivin johdanto-osan 101 perustelukappaleen ensimmäisen kohdan valossa, jonka mukaan hankintaviranomaisille olisi annettava mahdollisuus sulkea pois ympäristövelvoitteiden tai sosiaalisten velvoitteiden rikkomisen vuoksi epäluotettavat talouden toimijat – estä jäsenvaltioita katsomasta, että todetun rikkomisen tekijänä voi olla myös alihankkija, ja säätämistä siten hankintaviranomaisen mahdollisuudesta tai jopa velvollisuudesta sulkea tämän vuoksi pois hankintamenettelystä talouden toimija, joka on jättänyt tarjouksen hankintamenettelyyn osallistumiseksi.
- 36 On kuitenkin muistutettava, että unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkittamisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sen säännösten yleinen rakenne, jonka osa säännös tai määräys on, sekä sillä tavoitellut päämäärät (tuomio 5.7.2018, X, *C-213/17*, EU:C:2018:538, 26 kohta).
- 37 Ensinnäkin direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdan asiayhteydestä ja tämän direktiivin yleisestä rakenteesta on todettava, että kyseisessä säännöksessä viitataan nimenomaisesti mainitun direktiivin 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen velvoitteiden eli sovellettavien ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden rikkomiseen.
- 38 Tältä osin on huomattava, että direktiivin 2014/24 18 artikla, jonka otsikko on ”Hankintaperiaatteet”, on ensimmäinen artikla kyseisen direktiivin II luvussa, joka koskee ”yleisiä sääntöjä” julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyissä. Säättäessään kyseisen artiklan 2 kohdassa, että talouden toimijoiden on noudatettava hankintasopimusta toteuttaessaan ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita, unionin lainsäätäjän tarkoituksena on ollut vahvistaa tämä vaatimus samanlaisiksi periaatteiksi kuin muut kyseisen artiklan 1 kohdassa tarkoitettut periaatteet eli yhdenvertaisen kohtelun periaate, syrjintäkiellon periaate, avoimuusperiaate, suhteellisuusperiaate sekä periaate siitä, että kielletään hankintasopimuksen jättäminen direktiivin 2014/24 soveltamisalan ulkopuolelle tai kilpailun keinotekoinen kaventaminen. Tästä seuraa, että tällainen vaatimus on kyseisen direktiivin yleisessä rakenteessa perusarvo, jonka noudattamisen jäsenvaltioiden on varmistettava mainitun direktiivin 18 artiklan 2 kohdan sanamuodonkin nojalla.
- 39 Näin ollen jäsenvaltioiden on voitava direktiivin 2014/24 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen velvoitteiden noudattamisen asianmukaiseksi varmistamiseksi katsoa määrittäessään kyseisen direktiivin 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen poissulkemisperusteiden soveltamisedellytyksiä, että rikkojana voi olla paitsi tarjouksen jättänyt talouden toimija myös alihankkijat, joita kyseinen toimija aikoo käyttää. Hankintaviranomainen voi nimittäin perustellusti väittää, että se valitsee sopimuspuoliksi ainoastaan sellaisia talouden toimijoita, jotka jo hankintasopimuksen tekomenettelyvaiheessa osoittavat kykenevänsä varmistamaan asianmukaisesti hankintasopimusta toteutettaessa näiden velvoitteiden noudattamisen tarvittaessa käyttämällä alihankkijoita, jotka itse noudattavat mainittuja velvoitteita.
- 40 Tästä seuraa, että jäsenvaltiot voivat direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdan soveltamiseksi säätää, että hankintaviranomaisella on mahdollisuus tai jopa velvollisuus sulkea hankintamenettelystä pois talouden toimija, joka on jättänyt tarjouksen hankintamenettelyyn osallistumiseksi, kun jonkin kyseisen toimijan tarjouksessa mainitun alihankkijan todetaan rikkoneen kyseisen direktiivin 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja velvoitteita.

- 41 Tätä tulkintaa tukee toiseksi direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan taustalla oleva tavoite. Tässä yhteydessä on muistutettava, että sen tarkoituksena, että hankintaviranomaisella on mahdollisuus tai jopa velvollisuus sulkea talouden toimija pois hankintamenettelystä, on erityisesti mahdollistaa se, että hankintaviranomainen voi arvioida kunkin talouden toimijan rehellisyyden ja luotettavuuden. Erityisesti on todettava, että direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin johdanto-osan 101 perustelukappaleen kanssa, mainitun vapaaehtoisen poissulkemisperusteen perustana on hankintasopimuksen sopimuspuoleksi valitun ja hankintaviranomaisen välisen suhteen olennainen osatekijä eli ensiksi mainitun luotettavuus, johon hankintaviranomaisen luottamus tähän perustuu (ks. analogisesti tuomio 3.10.2019, Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93, C-267/18, EU:C:2019:826, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 42 Kun talouden toimijan luotettavuutta koskevaa tavoitetta luetaan yhdessä direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohdan nimenomaisen tavoitteen kanssa, joka on taata ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden noudattaminen, tämän tavoitteen mukaan jäsenvaltioiden on voitava antaa hankintaviranomaiselle mahdollisuus tai asettaa tälle jopa velvollisuus pitää luotettavina ainoastaan talouden toimijoita, jotka ovat osoittaneet tarjoustaan laatiessa vaadittua huolellisuutta ja varovaisuutta, jotta asianomaisia velvoitteita noudatetaan – noudattavatpa niitä hankintaviranomaiset itse tai alihankkijat, joille hankintaviranomaiset aikovat antaa osan tästä toteuttamisesta – kaikissa tilanteissa hankintasopimusta toteutettaessa.
- 43 Edellä esitetystä seuraa, ettei direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohta ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan hankintaviranomaisella on mahdollisuus tai jopa velvollisuus sulkea hankintamenettelystä pois talouden toimija, joka on jättänyt tarjouksen hankintamenettelyyn osallistumiseksi, kun kyseisessä säännöksessä tarkoitettu poissulkemisperuste on todettu jonkin tämän toimijan tarjouksessa mainitun alihankkijan osalta.
- 44 On kuitenkin muistutettava, että – kuten tämän tuomion 33 kohdassa on todettu – jäsenvaltioiden on direktiivin 2014/24 57 artiklan soveltamisedellytyksiä vahvistaessaan noudatettava kyseisen artiklan 7 kohdan nojalla unionin oikeutta.
- 45 Tästä on palautettava mieleen yhtäältä, että hankintaviranomaisten on koko menettelyn ajan noudatettava direktiivin 2014/24 18 artiklassa vahvistettuja hankintaperiaatteita, joihin kuuluvat muun muassa yhdenvertaisen kohtelun periaate, avoimuusperiaate ja suhteellisuusperiaate (tuomio 26.9.2019, Vitali, C-63/18, EU:C:2019:787, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), ja toisaalta, että suhteellisuusperiaatteen, joka on unionin oikeuden yleinen periaate, mukaan jäsenvaltioiden tai hankintaviranomaisten kyseisen direktiivin säännösten täytäntöönpanon yhteydessä vahvistamalla säännöillä, kuten mainitun direktiivin 57 artiklan soveltamisedellytysten vahvistamiseksi tarkoitetuilla säännöillä, ei saada ylittää sitä, mikä on tarpeen tässä samassa direktiivissä tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 7.7.2016, Ambisig, C-46/15, EU:C:2016:530, 40 kohta ja tuomio 8.2.2018, Lloyd's of London, C-144/17, EU:C:2018:78, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 46 Ensinnäkin on niin, että kun hankintaviranomainen tarkistaa hankintamenettelyn aikana – niin kuin sillä on velvollisuus direktiivin 2014/24 56 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, luettuna kyseisen direktiivin johdanto-osan 40 perustelukappaleen valossa –, onko mainitun direktiivin 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja poissulkemisperusteita olemassa, ja kun kansallisessa säännöstössä säädetään sen mahdollisuudesta tai jopa velvollisuudesta sulkea talouden toimija pois hankintamenettelystä alihankkijan toteuttaman ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden rikkomisen vuoksi, hankintaviranomaisen on yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattamiseksi siis tarkistettava, rikkovatko paitsi kaikki tarjouksen jättäneet talouden toimijat myös kaikki kyseisten tarjoajien tarjouksissaan mainitsemat alihankkijat näitä velvoitteita.
- 47 Koska tällainen yhtenäinen tarkistus tehdään hankintasopimuksen tekomenettelyvaiheessa, on täsmennettävä, että yhdenvertaisen kohtelun periaate ei ole esteenä sille, että kansallisessa säännöstössä säädetään, ettei alihankkijan toteuttaman rikkomisen toteaminen hankintasopimuksen sopimuspuolen

valinnan jälkeen johda sopimuspuoleksi valitun tarjoajan poissulkemiseen vaan yksinomaan alihankkijan korvaamiseen. Koska hankintaviranomainen on kohdistanut hankintamenettelyn aikana kaikkiin talouden toimijoihin ja näiden toimijoiden tarjouksissa mainittuihin alihankkijoihin tarkistusmenettelyn samanlaisin edellytyksin, on katsottava, että näitä toimijoita ja alihankkijoita on tältä osin kohdeltu yhdenvertaisesti hankintamenettelyssä, eikä yhdenvertaisen kohtelun periaate ole esteenä erilaiselle säännölle silloin, kun rikkominen on voitu todeta vasta myöhemmin hankintasopimuksen toteutusvaiheessa.

- 48 Toiseksi suhteellisuusperiaatteesta on tämän tuomion 45 kohdassa mainitun oikeuskäytännön lisäksi muistutettava, että direktiivin 2014/24 johdanto-osan 101 perustelukappaleen kolmannen kohdan mukaan hankintaviranomaisten on kyseisen direktiivin 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa mainitun kaltaisia vapaaehtoisia poissulkemisperusteita soveltaessaan kiinnitettävä erityistä huomiota suhteellisuusperiaatteeseen ja otettava huomioon muun muassa tehtyjen sääntöjenvastaisuuksien vähäisyys tai vähäisten sääntöjenvastaisuuksien toistuminen. Huomiota on kiinnitettävä vielä enemmän silloin, kun kansallisessa säännöstössä säädetty poissulkeminen koskee tarjouksen jättänyttä talouden toimijaa sellaisen rikkomisen perusteella, jota se ei ole itse toteuttanut suoraan vaan jonka on toteuttanut toimijan yrityksen ulkopuolinen henkilö, jonka valvomiseksi toimijalla mahdollisesti ei ole kaikkia vaadittuja valtuuksia eikä kaikkia tarpeellisia keinoja.
- 49 Suhteellisuusperiaatteen noudattamisen tarve ilmenee myös direktiivin 2014/24 57 artiklan 6 kohdan ensimmäisestä alakohdasta, jonka mukaan talouden toimija, joka on muun muassa kyseisen direktiivin 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettussa tilanteessa, myös silloin, kuten tämän tuomion 43 kohdasta ilmenee, tämä tilanne johtuu tarjouksessa mainitun alihankkijan osalta todetusta rikkomisesta, voi esittää näyttöä, jonka perusteella talouden toimijan toteuttamat toimenpiteet ovat riittäviä osoittamaan sen luotettavuuden siitä huolimatta, että asianmukainen poissulkemisperuste on olemassa. Direktiivin 2014/24 57 artiklan 6 kohdan ensimmäisessä alakohdassa täsmennetään, että jos näyttö katsotaan riittäväksi, asianomaista talouden toimijaa ei saa sulkea pois hankintamenettelystä. Tällä säännöksellä otetaan täten käyttöön korjaavien toimenpiteiden menetelmä (self-cleaning), jolla korostetaan talouden toimijan luotettavuudelle annettua painoarvoa (tuomio 19.6.2019, Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, 40 ja 41 kohta).
- 50 Tästä seuraa, että silloin kun tarjouksen jättänyt talouden toimija on vaarassa tulla suljetuksi pois hankintamenettelystä sellaisen ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden rikkomisen vuoksi, jotka luetaan yhden alihankkijoista, joita se aikoo käyttää, syyksi, se voi osoittaa hankintaviranomaiselle olevansa edelleen luotettava tällaisen poissulkemisperusteen olemassaolosta huolimatta, ja hankintaviranomaisen on direktiivin 2014/24 57 artiklan 6 kohdan kolmannen alakohdan mukaan arvioitava kyseisen toimijan esittämä näyttö tilanteen vakavuuden ja tapauksen erityisten olosuhteiden perusteella.
- 51 Pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa säännöstössä säädetään kuitenkin yleisesti ja abstraktisti talouden toimijan automaattisesta poissulkemisesta silloin, kun jonkin kyseisen toimijan tarjouksessa mainitun alihankkijan todetaan rikkoneen ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita, riippumatta tähän rikkomiseen johtaneista olosuhteista, ja siinä asetetaan näin olettaa, jota ei voida kumota ja jonka mukaan talouden toimija on suljettava pois hankintamenettelystä kaikkien sellaisten rikkomisten johdosta, jotka luetaan jonkin sen alihankkijoista syyksi, eikä kyseisessä säännöstössä anneta hankintaviranomaiselle mahdollisuutta arvioida tapauskohtaisesti tapauksen erityisiä olosuhteita eikä talouden toimijalle mahdollisuutta osoittaa luotettavuuttaan tämän rikkomisen toteutamisesta huolimatta.
- 52 Erityisesti on todettava, ettei hankintaviranomainen voi tällaisen säännösten johdosta ottaa tilanteen arvioimiseksi huomioon useita merkityksellisiä tekijöitä, kuten keinoja, jotka olivat tarjouksen jättäneen talouden toimijan käytettävissä rikkomisen olemassaolon tarkistamiseksi alihankkijoiden osalta, taikka talouden toimijan tarjouksessa olevaa mainintaa siitä, että toimija pystyy toteuttamaan hankintasopimuksen ilman, että sen on tarpeen käyttää kyseessä olevaa alihankkijaa.

- 53 Kansallinen säännöstö, jossa säädetään tällaisesta tarjouksen jättäneen talouden toimijan automaattisesta poissulkemisesta, on näin ollen suhteellisuusperiaatteen vastainen, koska siinä veloitetaan hankintaviranomaiset toteuttamaan automaattisesti tämä poissulkeminen alihankkijan toteuttaman rikkomisen johdosta, ja jolla ylitetään siten sen harkintavallan rajat, joka jäsenvaltioille kuuluu direktiivin 2014/24 57 artiklan 7 kohdan nojalla niiden täsmentäessä kyseisen direktiivin 57 artiklan 4 kohdan a alakohdassa säädetyn poissulkemisperusteen soveltamisedellytyksiä unionin oikeutta noudattaen. Tällaisella säännöstöllä viedään talouden toimijalta myös mahdollisuus osoittaa direktiivin 2014/24 57 artiklan 6 kohdan nojalla luotettavuutensa siitä huolimatta, että yksi sen alihankkijoista on rikkonut velvoitteita (ks. analogisesti tuomio 19.5.2009, Assitur, C-538/07, EU:C:2009:317, 30 kohta; tuomio 13.12.2012, Forposta ja ABC Direct Contact, C-465/11, EU:C:2012:801, 34 ja 35 kohta ja tuomio 26.9.2019, Vitali, C-63/18, EU:C:2019:787, 40 ja 41 kohta).
- 54 Kansallisessa säännöstössä säädettyä tarjouksen jättäneen talouden toimijan automaattista poissulkemista ei täten voida pitää yhteensopivana direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 ja 6 kohdan sekä suhteellisuusperiaatteen kanssa siltä osin kuin säännöstöllä viedään yhtäältä kyseiseltä toimijalta mahdollisuus esittää yksityiskohtaisia tietoja tilanteesta ja toisaalta hankintaviranomaiselta harkintavalta tältä osin (ks. analogisesti tuomio 26.9.2019, Vitali, C-63/18, EU:C:2019:787, 42 ja 43 kohta).
- 55 Esitettyihin kysymyksiin on edellä esitetyn perusteella vastattava, että direktiivin 2014/24 57 artiklan 4 kohdan a alakohta ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan hankintaviranomaisella on mahdollisuus tai jopa velvollisuus sulkea tarjouksen jättänyt talouden toimija pois hankintamenettelystä, kun kyseisessä säännöksessä tarkoitettu poissulkemisperuste todetaan jonkin tämän toimijan tarjouksessa mainitun alihankkijan osalta. Sen sijaan kyseinen säännös, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 57 artiklan 6 kohdan kanssa, ja suhteellisuusperiaate ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään tällaisen poissulkemisen automaattisuudesta.

Oikeudenkäyntikulut

- 56 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta 26.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/24/EU 57 artiklan 4 kohdan a alakohta ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan hankintaviranomaisella on mahdollisuus tai jopa velvollisuus sulkea tarjouksen jättänyt talouden toimija pois hankintamenettelystä, kun kyseisessä säännöksessä tarkoitettu poissulkemisperuste todetaan jonkin tämän toimijan tarjouksessa mainitun alihankkijan osalta. Sen sijaan kyseinen säännös, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 57 artiklan 6 kohdan kanssa, ja suhteellisuusperiaate ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään tällaisen poissulkemisen automaattisuudesta.

Allekirjoitukset